

Отримано: 6 березня 2018 р.

Прорецензовано: 12 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: annasavchuk18@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-133-135

Савчук А. Я. Функції повтору у науково-критичному дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 133–135.

УДК 811.111'42:82.09.08

Савчук Анна Ярославівна,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ФУНКЦІЇ ПОВТОРУ У НАУКОВО-КРИТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Здійснено аналіз основних функцій синтаксичних риторичних прийомів повтору у науково-критичних працях Девіда Лоджа, а також форм їхньої реалізації. Виділено дві основні функції паралельних структур: семантичну та структурну. Завдяки семантичній функції паралелізму, компоненти структури стають семантично рівнозначними. Структурна функція паралелізму полягає в ритмічному оформленні висловлювання. Визначено, що синтаксичний повтор у науково-критичних працях Девіда Лоджа використовується в наступних формах: повтор у вигляді однорідних членів речення, синтаксичного паралелізму словосполучень та синтаксичного паралелізму речень. Було виявлено, що в науково-критичних працях повтор найчастіше відіграє функції аргументації, протиставлення, співставлення та оцінної номінації.

Ключові слова: аргументативна функція, науково-критичний дискурс, повтор, протиставлення, синтаксичний паралелізм.

Савчук Анна Ярославівна,

Львовский национальный университет имени Ивана Франко, г. Львов

ФУНКЦИИ ПОВТОРА В НАУЧНО-КРИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Осуществлен анализ основных функций синтаксических риторических приемов повтора в научно-критических работах Дэвида Лоджа, а также форм их реализации. Выделены две основные функции параллельных структур: семантическая и структурная. Благодаря семантической функции параллелизма, компоненты структуры становятся семантически равнозначными. Структурная функция параллелизма заключается в ритмическом оформлении высказывания. Определено, что синтаксический повтор в научно-критических работах Дэвида Лоджа используется в следующих формах: повтор в виде однородных членов предложения, синтаксического параллелизма словосочетаний и синтаксического параллелизма предложений. Было обнаружено, что в научно-критических работах повтор чаще всего выполняет функции аргументации, сопоставления, противопоставления и оценочной номинации.

Ключевые слова: аргументативная функция, научно-критический дискурс, повтор, противопоставление, синтаксический параллелизм.

Anna Savchuk,

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

FUNCTIONS OF REPETITION IN SCHOLARLY-CRITICAL DISCOURSE

The paper presents analysis of the main functions of syntactic rhetorical techniques of repetition in the scholarly-critical works by David Lodge, as well as the forms of their implementation. Two main functions of parallel structures are distinguished: semantic and structural. Due to the semantic function of parallelism, the components of the structure become semantically equal. The structural function of parallelism lies in the rhythmic design of the statement. It is determined that the syntactic repetition in the scholarly-critical works by David Lodge is presented in the following forms: repetition in the form of homogeneous sentence members, syntactic parallelism of phrases, and syntactic parallelism of sentences. The findings revealed that repetition performs the functions of argumentation, comparison, contrast, and evaluative nomination.

It was also found that the use of syntactically parallel structures is a feature of David Lodge's scholarly-critical discourse. Repetitive units are placed predominantly at the beginning of parallel sentences, which creates a broad field for arguments construction, in particular for enumeration of arguments.

Key words: argumentative function, scholarly-critical discourse, repetition, contrast, syntactic parallelism.

Традиційне розуміння науково-критичного тексту в основному опирається на його властивості істинності та логічності. Особливості наукового доказу полягають у взаємодоповнюючому використанні дедуктивних та індуктивних форм міркування, синтез котрих обумовлюють істинність і надійність доказу. Підвищення значення прагматичної функції змінює відношення до аргументації: вимога логічності виступає поряд з переконуваністю та іншими функціями. Нами висувається гіпотеза, що стилістичні прийоми, що впливають на почуття читачів, відіграють в процесі переконання важливу роль. Науково-критичний дискурс Девіда Лоджа як письменника, художника слова закономірно характеризується великою кількістю синтаксичних стилістичних засобів, що використовуються в якості прийомів аргументації.

Дослідники аргументації у галузі лінгвістики вважають, що, прийоми аргументації не обмежуються логічними доказами: аргументація часто здійснюється за допомогою риторичного оформлення доказуваного судження. Теоретичною основою нашої роботи послугували напрацювання, у яких узагальнено досвід мовознавчої науки з питань вивчення паралельних структур та повторів [Г. Акімова, Н. Арутюнова, Ш. Баллі, В. Белошапкова, В. Виноградов, С. Іванчикова, О. Пешковський, Н. Формановська, Л. Щерба, та ін.], а також їхньої аргументативної компоненти [Ch. Rains, Н. Разінкіна, Г. Солганік].

Завданням статті є визначення основних функцій синтаксичних риторичних прийомів паралелізму, а також форм їхньої реалізації.

Аргументація, як і пояснення, міркування, опис або доказ, нерідко отримує експліцитно мовне вираження за допомогою синтаксичних паралельних структур [4, с. 222], які представляють собою повторення структури в послідовно розташованих

пропозиціях або частинах пропозицій. Паралелізм – це «двочлен, де одна частина пізнається через другу, друга виступає відносно першої як аналог: вона не тотожна їй, але і не відокремлена від неї, знаходиться в стані аналогії – має спільні риси, саме ті, які виділяються для пізнання в першому члені» [2, с. 95]. Паралелізм – «своєрідний вид синтаксично симетричних побудов, семантико-структурна єдність, що складається мінімально з двох компонентів, які характеризуються синтаксичною тотожністю і логіко-сміисловою спільністю [4, с. 222]. Визначення паралелізму також наводить О. Селіванова: «Паралелізм – стилістична фігура мовлення, що ґрунтується на тотожності синтаксичної будови, модальності й інтонавання двох контактних речень або їх частин [5, с. 445].

Прийнято виділяють дві основні функції паралельних структур: семантичну та структурну. Завдяки семантичній функції паралелізму, компоненти структури стають семантично рівнозначними. Структурна функція паралелізму полягає в ритмічному оформленні висловлювання [Гальперін, 1981; Рогова, 1975; Швець, 1971]. Як одна з найбільш загальних закономірностей будь-яких проявів матеріального світу ритмічність сприяє закону збереження енергії, або, стосовно мовної діяльності, полегшує написання і сприйняття тексту. Ритмічність, яку надають тексту синтаксичні стилістичні прийоми, зокрема паралелізм, забезпечує ефективне оформлення аргументів всередині тексту і полегшує сприйняття авторської аргументації. Ритмічний малюнок певної ділянки тексту стає для аудиторії індикатором семантичної значущості втілюються в ньому аргументів.

Все вище сказане дає змогу зрозуміти, чому паралелізм використовується для оформлення аргументації, яка надає рівну значимість із змістом кожного окремого аргументу, ставить їх в один ряд з точки зору властивості їм вагомості, сприяючи їх односпрямованості і, отже, переконливості. Характерною рисою аргументації, оформленої за допомогою паралельних структур, є експресивність, що досягається завдяки гармонії та пропорційності, симетрії та повторюваності, які є відмінною рисою паралелізму. Експресивність аргументації «тим сильніша, чим чіткіше виражені симетричні властивості паралелізму» [4, с. 232].

Перераховані властивості паралелізму використовуються Девідом Лоджем для оформлення аргументації і додають в тексти логічність і відповідність, а також ритмічність і експресивність, відповідно, висуваючи на перший план Лоджа вченого і Лоджа-художника слова. Паралелізм пропозицій може посилюватися однаковою лексичним вираженням початкових частин пропозиції – анафорою, завдяки чому досягається необхідна чіткість викладу. На тлі паралельної анафоричної структури різко виділяються члени пропозицій, що мають різне лексичне втілення [6, с. 111-113]. Вони фіксують на собі увагу читача і сприяють його переконанню в істинності висловлювань, оформлених за допомогою синтаксично ідентичних структур.

Паралельні структури вживаються при побудові множинної аргументації, характерною для досліджуваного дискурсу, коли автор висуває ряд незалежних аргументів для обґрунтування своєї точки зору. Паралелізм в поєднанні з анафоричним повтором дозволяє переконливо піднести кожен аргумент окремо і зберегти єдність аргументів як корпусу, направлено на захист однієї тези [8, с. 259]. При цьому множинна аргументація стає більш ритмічною і експресивною.

В есе «Beginning» Девід Лодж висуває тезу про те, що існує безліч прийомів, якими автор може послугоуватись, щоб розпочати свій роман (“*There are, of course, many ways of beginning the novel*” [7, с. 5]. Множинну аргументацію утворюють три аргументи, що представляють собою ідентичні синтаксичні структури: (1) Роман може починатися описом частин ландшафту або пейзажу, який має бути основним місцем дії історії (“*A novel may begin with a set-piece description of a landscape or townscape that is to be the primary setting of the story...*” [7, с. 5]; (2) Роман може розпочатися посеред розмови (“*A novel may begin in the middle of conversation, like...*” [7, с. 5]; (3) Романист може починати свій роман з філософської рефлексії (“*A novelist may begin with philosophical reflection*” [7, с. 6]. Аргументація оформлюється у вигляді паралельних синтаксичних структур, які посилюються анафоричним повтором. Паралелізм надає рівну значимість наведених аргументів, ілюструє вагомість кожного з них окремо і всіх їх в сукупності як єдності, спрямованого на доказ тези. За допомогою сукупності незалежних аргументів автор ефективніше доводить висунуту тезу. В процитованому фрагменті ідея різноманітних способів розпочати роман звучить переконливіше завдяки ритмічному оформленню та семантичній рівноцінності компонентів в синтаксично ідентичних структурах. Анафоричний повтор в синтаксично ідентичних конструкціях підсилює ефект ритмічності і симетрії.

Проведений аналіз довів, що синтаксичний повтор в науково-критичних працях Девіда Лоджа використовується в наступних формах: повтор у вигляді однорідних членів речення, синтаксичного паралелізму словосполучень та синтаксичного паралелізму речень. Було виявлено, що в науково-критичних працях синтаксичний повтор найчастіше відіграє функції аргументації, співставлення, протиставлення та оцінної номінації.

Повний синтаксичний паралелізм широко використовується для виразу авторських оцінних (позитивних та негативних) характеристик. Будучи використаним в цій функції, він характеризується чітким дотриманням лексичних та синтаксичних відповідностей. Повний синтаксичний повтор не є рідкістю, однак в своїй класичній формі використовується нечасто.

Розглянемо наступний уривок, в котрому Девід Лодж розмірковує над суперечностями комедійного персонажа Парсона Абрахама Адамса: “*There is always a disparity between what he believes the world to be (full of people as altruistic as himself) and what it is really like (full of selfish opportunists); between what he preaches (a rather austere dogmatic Christianity) and what he practices (ordinary instinctive human decency).*» [7, с. 122] Тут синтаксичний паралелізм виконує функцію протиставлення. Чітке дотримання симетричності повних (*between what he believes, between what he preaches*) та часткових (*what it is really like, what he practices*) синтаксичних паралельних конструкцій не випадкове. В поєднанні з відповідним лексичним наповненням, що виражає авторську оцінку, такі конструкції виступають зосередженням авторської експресії. Окрім цього, повтори «*full of people as altruistic as himself*» та «*full of selfish opportunists*» виконують функцію уточнення.

Ще однією функцією синтаксичного паралелізму є перелічення з метою доведення правильності точки зору автора. Аргументація, оформлена за допомогою синтаксично паралельних конструкцій характеризується тим, що вона надає рівної значущості та вагомості кожному окремому аргументу і одночасно сприяє їх загальній односпрямованості і, як наслідок, переконливості. Синтаксичний паралелізм в зазначеній функції супроводжується переважно лексичним повтором, що сприяє виділенню ремаричних частин висловлювання. Функція перелічення, яку відіграють синтаксично паралельні конструкції, є чи не найбільш розповсюдженою. Але при цьому необхідно зазначити, що в науково-критичних працях Девіда Лоджа

будь-яке функціональне завдання зрідка виступає в «чистому» вигляді: перелічення супроводжує опис, характеристику, а аргументація, в свою чергу, супроводжується переліченням [3, с. 144]. Розглянемо це на наступному прикладі: *«This is partly because there are so many different types of character and so many different ways of representing them: major characters and minor characters, flat characters and round characters, characters rendered from inside their minds, like Virginia Woolf's Mrs Dalloway, and characters viewed from outside by others, like Christopher Isherwood's Sally Bowles.»* [7, с. 67] Даний уривок побудовано на паралельних синтаксичних конструкціях та повторах. Цікаво, як автор за допомогою такої синтаксичної форми будує свою аргументацію. Тезу становить перше речення, де Лодж стверджує про наявність різних типів персонажів. Тут ми маємо справу з класичним паралелізмом з повторюваною частиною *«so many different... of»*, що представляє собою лексичний повтор незмінної частини першої паралельної конструкції. Змінна частина паралельної конструкції, виражена словами *«types»* та *«ways»*. Слово *«types»* замінюється на слово *«ways»*, завдяки чому імпліцитний аргумент стає експліцитним. Наступна частина речення представлена синтаксичним паралелізмом однорідних членів речення в поєднанні з лексичним повтором (*characters*). Внесення лексичного повтору в паралелізм посилює роль уніфікації, яку має паралелізм, оскільки повтор лише підкреслює симетрію синтаксично паралельних конструкцій. До того ж лексико-граматичне наповнення повтору виконує функцію введення додаткової стилістичної інформації, що сприяє актуалізації висловлювання [1, с. 6]. Змінні компоненти синтаксичного паралелізму використовуються в такій риторичній фігурі, як антитеза. В антитезі для посилення виразності різко протиставляються протилежні явища, поняття та ознаки: *major-minor, flat-round, inside-outside*. Обидві частини антитези взаємовисвітлюють одна одну, при цьому думка висловлюється в стислій формі, і це збільшує виразність висловлювання. Останній приклад паралелізму (*like*) виконує ілюстративну функцію.

У порівнянні з повтором однорідних членів речення та синтаксично паралельними реченнями паралельні словосполучення є менш вживаними. У більшості випадків вони виконують функцію співставлення або протиставлення, наприклад: *«A solved mystery is ultimately reassuring to readers, asserting the triumph of reason over instinct, of order over anarchy, ... That is why mystery is an invariable ingredient of popular narrative, whatever its form – prose fiction or movies or television soaps.»* [7, с. 31] Цей уривок вражає своєю експресивністю завдяки вмiлому поєднанню різнорівневих елементів повтору.

Слід зазначити, що вживання синтаксичних паралельних словосполучень у порівнянні з іншими формами синтаксичного паралелізму (паралельних однорідних членів речення та особливо паралельних речень) дещо обмежене і не дає такого простору для побудови аргументації. Проте, будучи використаними поряд з іншими видами повтору, вони слугують аргументативним засобом, як, наприклад, в наступному реченні, де вони використовуються разом з повтором однорідних членів речення: *«What might have been merely a ripping yarn becomes a rite of passage across the «shadow-line» that divides innocence from experience, youth from maturity, arrogance from humility.»* [7, с. 100]

Дослідження встановило, що використання синтаксично паралельних структур є характерним для науково-критичного дискурсу Девіда Лоджа. Повторювані одиниці розміщуються переважно на початку паралельних речень, що створює широке поле для побудови аргументації, зокрема для переліку аргументів. Хоча повний та частковий паралелізм потребує від автора додаткових ментальних та комунікативних зусиль, оскільки постійно вимагає дотримання чітких мовних відповідностей та створення симетричних мовних побудов, вмiле поєднання різнорівневих повторів, їх майстерне переплітання в складних в структурному плані реченнях служить інструментом успішної побудови аргументації, переконування та зацікавлення читача.

Література:

1. Бекетова О. В. Фігури повтору як лінгвостилістичні засоби аргументації / О.В. Бекетова // Взаємодія одиниць різних рівнів германських та романських мов: Вісник КДЛУ. – 1997. – Вип. 3. – 7 с.
2. Лотман Ю. М. О поэтах и поэзии. Анализ поэтического текста. СПб.: Искусство – СПб., 1996. – 846 с.
3. Разинкина Н.М. Функциональная стилистика английского языка. – Москва: Высшая школа, 1989. – 182 с.
4. Разинкина, Нина Марковна. Функциональная стилистика: на материале английского и русского языков: учебное пособие / Н. М. Разинкина. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва: Высшая школа, 2004. – 271 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля. К. 2006 – 716 с.
6. Солганик Г.Я. Синтаксическая стилистика. Сложное синтаксическое целое. – 4-е изд. – М: УРСС, ЛКИ, 2007. – 232 с.
7. Lodge D. The Art of Fiction. – Penguin Books, 1992. – 240 p.
8. Rains C. You Die for Life: On the Use of Poetic Devices in Argumentation // Language in Society / Ch. Rains. // Vol. 21, No 2, June 1992. – pp. 253–276.